

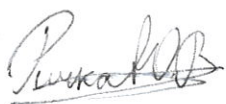
АНОТАЦІЯ

Ричка Ю. В. Баскський національний «проект» в Іспанії (1895–2018 рр.): ідеологічні засади, практична реалізація, вплив на суспільно-політичне життя. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю В9 «Історія та археологія» галузі знань: В: «Культура, мистецтво та гуманітарні науки» – Інститут історії України НАН України, м. Київ, 2026.

Сучасні міжнародні відносини характеризуються стрімким зростанням важливості національної та етнічної політики та загостренням численних етнічних конфліктів по далеких і близьких світах. Це актуалізує вивчення різноманітних проблем природи націоналізмів, оскільки етнічні конфлікти є основною та найпоширенішою причиною збройних конфліктів. Цей тип конфлікту показує, що поки різні етнічні групи відкрито або потенційно змагаються за контроль над країною або частиною її території, існуватимуть загрозові можливості. Коли держава стає безпосереднім об'єктом суперечок, етнічні конфлікти не тільки становлять особливу загрозу її цілісності, але й особливу загрозу функціонуванню всієї міжнародної системи безпеки.

Одним із осередків спалахів таких конфліктів в Європі є відома під назвою Країна Басків історична область, розташована в межах двох суверенних держав Іспанії та Франції. Країною Басків також називається Басконія, історико-культурний регіон на заході Піренеїв, розділений франко-іспанським кордоном, батьківщина народу басків. Іспанська

частина Басконії, або іспанська Країна Басків складається з автономної спільноти «Країна Басків» на заході і «Наварри» на сході.

Народ, що ідентифікує себе як «Еускал Герріа» («баскська нація»), уже тривалий час поєднує збройні й ненасильницькі методи в боротьбі за самовизначення та власну державність. Водночас, попри зростання уваги вітчизняних політологів та істориків до регіональних націоналізмів у контексті їхнього впливу на міжнародну політику, баскська націоналістична проблематика й досі залишається недостатньо дослідженою – а це підсилює потребу в її всебічному вивченні як явища, що зсередини підважує європейські інтеграційні механізми та загрожує перспективам об'єднаної демократичної Європи.

Під баскським конфліктом розуміють збройне й політичне протистояння в Іспанії, учасниками якого стали держава та прибічники баскської незалежності від іспанської й французької влади. Найбільш крайніх форм цей рух набув з появою у 1959 році сепаратистського угруповання Euskadi Ta Askatasuna, або «Країна Басків та Свобода» (ЕТА), котре ініціювало озброєні акції проти іспанських владних структур. Реакцією стало визнання організації терористичною та заборона її діяльності з боку урядів Іспанії, Великої Британії, Франції та США. Географія протистояння охоплювала переважно баскські землі в межах Іспанії, а частково – й французьку територію, куди зазвичай тікали учасники ЕТА, шукаючи прихистку. Це протистояння вважається найдовшим збройним конфліктом у новітній історії Західної Європи, його навіть іменують «найтривалішою війною континенту». І хоча полеміка щодо баскської незалежності зародилася ще в позаминулому столітті, до збройної фази вона перейшла лише зі створенням ЕТА. Відтоді жертвами конфлікту стали понад тисячу людей – переважно поліцейські та співробітники силових структур, військові, представники іспанського політикуму, репортери й інші. Крім того, є відомості про

тисячі травмованих, десятки жертв викрадень і чимало осіб, змушених емігрувати, рятуючись від насильства чи уникаючи затримання іспанськими або французькими правоохоронцями, а також Європолем та Інтерполом.

З огляду на посилення регіоналізаційних, децентралізаційних та автономізаційних тенденцій у процесі ухвалення рішень на рівні Євросоюзу, а також зважаючи на дедалі стійкішу концепцію «Європи регіонів» [125], пошук дієвих альтернативних моделей вирішення й попередження етнічних конфліктів – з практичною апробацією на баскському прикладі – робить це дослідження особливо на часі.

У дисертації комплексно досліджено ідеологічні засади й політичну практику реалізації баскського національного «проєкту» в Іспанії.

Формування баскського національного «проєкту» не було цілком унікальним явищем. Подібні прояви національної свідомості пошуки самобутньої ідентичності спостерігалися в культурно-інтелектуальному середовищі й інших етнічних груп народів Центрально-Східної й Західної Європи. Такими, зокрема, були пошуки монегаскської окремішності у містах французької та італійської Рів'єри, ідентичності Корнуолла та інших регіонів Великої Британії, русинів українських Карпат тощо. Спільною культурною основою цих рухів стало відкриття самобутньої «етноісторії».

Проте, тільки в Іспанії прагнення басків до культурно-політичної автономії набуло форм жорсткої конфронтації. Середина XIX століття була часом постання й розвитку етнічних катаклізмів в Каталонії й Країні Басків. Період диктатури генерала Франсиско Франко (1939–1975) став переломним етапом у трансформації баскської націоналістичної думки. Оскільки поміркований і консервативний регіональний уряд опинився безсилим перед централізаторським курсом Франко, це спричинило різку радикалізацію націоналістичних настроїв: із середовища студентських

опозиційних гуртків на початку 1960-х постала екстремістська структура – ЕТА. Її поява ознаменувала фактичний розкол баскського націоналістичного руху на два самостійні напрями, що співіснують від 60-х років минулого століття: помірковану течію, яку репрезентує провідна політична сила регіону – PNV (Partido Nacionalista Vasco, Баскська Націоналістична партія), та радикальну, втілену екстремістською ЕТА і спорідненими з нею політичними структурами. При цьому обидва напрями, попри різні методи, рухаються до спільної мети – заснування незалежної баскської державності, розбіжність виникає лише щодо шляхів її реалізації.

Автор опрацював великий масив джерел, які становлять онлайнові публікації документів з історії баскського національного руху архівних установ Іспанії, зокрема, Національного історичного архіву Іспанії, Генерального адміністративного архіву в Мадриді, а також матеріали, оприятвлені на порталах і сайтах Муніципального архіву у місті Віторія (Гастейє), яке нині є адміністративним центром автономної області Країна Басків. У роботі використано також потужний корпус публікацій фактологічного матеріалу, що міститься у колективних й індивідуальних монографіях, наукових статтях зарубіжних та вітчизняних істориків і політологів. Допоміжною джерельною опорою дисертаційного дослідження стали доступні автору *de visu* газетні публікації іспанських мас-медіа, а також колекції плакатів та листівок баскських активістів.

У роботі відтворено загальну картину зародження й розвитку баскського націоналізму, його ідеологію та політичні цілі й практичні наслідки для Країни Басків.

Досліджено витоки й простежено шляхи розвитку баскського національного руху та з'ясовано причини його найбільшого піднесення в період Першої світової війни та у 20-х і 30-х роках ХХ століття, коли Баскська Націоналістична партія поширила свій вплив на всі баскські

провінції, очоливши першу кампанію на користь автономії Країни Басків. Президентом новоутвореної автономії став Рамон де ла Сота Абурто. Його однодумці стали сенаторами в іспанських кортесах для Гіпускоа, Наварри та Біскаїї, явно випередивши всіх. Ця електоральна сила – у поєднанні з контролем комунії з боку поміркованих членів партії дозволила націоналістичному руху просувати свої ідеї починаючи від ради Біскаїї на користь регіональної реінтеграції або навіть статуту автономії для Країни Басків. Комунія взяла приклад з регіональної ліги Каталонії та чітко вирішила розіграти карту автономності, що збіглося з моментом найбільшого баскського націоналістичного буму під час доби Реставрації. Щоб досягти автономії, спільнота модерувала свій політичний проєкт, навіть визнавши «єдність іспанської нації» в тексті послання, надісланого радами провінцій до уряду, щоб отримати підтримку решти політичних сил для отримання автономії.

Розглянуто вплив франкізму на подальшу радикалізацію баскського націоналізму. Громадянська війна в Іспанії увійшла в баскський націоналістичний дискурс як іспанська агресія проти баскських провінцій і напад на права баскської нації. Військова диктатура спричинила так звану «приватизацію націоналістичної політики», яка витіснила національні потуги в приватну сферу та перетворила політичну філософію на складову баскської ідентичності, намагаючись придушити будь-яке публічне вираження таких настроїв. Іншими словами, баскський націоналізм набув виміру народної традиції, яка підтримувалася та передавалася через родину та сім'ю, а також була ідеологією та політичним рухом. Така інтерналізація націоналізму сприяла не лише його політичному виживанню, а й безперервному увічненню через появу молодих, націоналістично налаштованих басків, які розпочали жорстоку, відверту війну проти диктатури.

Радикальні націоналісти до останнього часу продовжували використовувати історичний тягар іспанського авторитаризму і франкізму, щоб захистити свою непохитну позицію та відкинути легітимність володарювання іспанської держави. Баскські націоналісти заперечували важливість демократизації Іспанії, стверджуючи, що репресії зберігаються в кращих традиціях франкізму і що нічого не змінилося, принаймні в Країні Басків. Проте, частина баскської громадянської спільноти дотримується думки про те, що радикальний націоналізм на чолі з ЕТА, який відкидає різноманіття баскського суспільства та використовує насильство та силу для забезпечення виконання своїх політичних завдань і є справжнім втіленням франкістської тиранії.

Особливу увагу в роботі приділено висвітленню діяльності Баскської Націоналістичної партії (PNV). Вона є правоцентристською політичною партією, що діє в північно-західній автономній спільноті Країни Басків, яка просуває баскський націоналізм, але не підтримує повної незалежності від Іспанії. PNV також активно працює в сусідньому автономному співтоваристві Наварра та користується політичною підтримкою на північно-західному кордоні Іспанії у французькій частині Країни Басків. Партія підтримує зв'язки з громадами баскської діаспори за кордоном через офіси у Венесуелі, Аргентині, Мексиці, Уругваї, Чилі та Сполучених Штатах. Саме поява PNV з моменту її створення наприкінці XIX століття і стала рушійною силою у трансформації баскського суспільства, започаткування та подальшого розвитку націоналістичних рухів. PNV згодом розкололась на дві частини, однією з яких стала партія Eusko Askatasuna (EA). Вона характеризується поміркованістю щодо націоналістичних процесів, через що її називають *el nacionalismo democratico*, тобто демократичний націоналізм.

Радикальний націоналізм асоціюється з ЕТА та її політичними партіями та угрупованнями, які називають себе *abertzales* (патріотами). Серед найбільших політичних партій, що представляють рух аберцале, стала Еррі Батасуна (ЕБ), пізніше відома як просто Батасуна (Єдність). Радикальний націоналізм дотримувався соціалістичної програми і домагався створення незалежної соціалістичної баскської держави. Він позиціонує себе як антисистемний рух, бойкотуючи будь-яку участь в існуючій політичній системі, яку вважає нелегітимною. З іншого боку, PNV є традиційною християнсько-демократичною партією з довгою історією участі у роботі парламенту та органів управління.

Досліджено ідеологічні та стратегічні відмінності у діяльності двох основних течій баскського націоналістичного руху другої половини XX – першої чверті XXI ст. – ЕТА та PNV. Виступаючи за «федерацію семи», яка має бути сформована після розпаду нинішніх іспанських та французьких кордонів, ЕТА проголошувала територіальну єдність усіх баскських провінцій (як іспанських, так і французьких). Одним із крилатих девізів ЕТА є «*Zaspiak bat*» (Сімка – одне ціле) (мається на увазі 7 регіонів Країни Басків), а платформа організації містила заклики до об'єднання. В свою чергу, PNV дистанціювалася від націоналістичних настроїв французьких басків і продовжувала надавати пріоритет відновлення автономії лише для іспанських баскських регіонів. ЕТА виступала за створення суверенної держави Басків, незалежної від Мадриду. Натомість PNV прагнула відновити Статут автономії від 1936 року після смерті диктатора Франко. Більш поміркованою була позиція PNV і щодо статусу баскської мови. Зважаючи на не надто популярне її використання навіть серед етнічних баскських громад, PNV вважала пропозицію ЕТА зробити її єдиною офіційною мовою майбутньої незалежної Республіки Басків абсолютно нездійсненною.

В роботі розкрито змістовне наповнення баскського національного «проєкту», виявлено його програмні політико-економічні цілі та наслідки для регіону. Особливу увагу приділено висвітленню впливу політики «стратегічного залучення» для Країни Басків у глобальній культурній та економічній площинах.

Простежено плин процесів врегулювання баскського конфлікту та з'ясовано причини, що гальмували його остаточне завершення. Окреслено динаміку трансформації баскського громадянського суспільства, яке продемонструвало прагнення до миру, здатність до консолідації та готовність до співпраці з урядовими установами Іспанії та міжнародними організаціями.

У дисертаційному дослідженні:

- комплексно досліджено ідеологічні засади й політичну практику реалізації баскського національного «проєкту» в Іспанії;

- встановлено, що підґрунтя баскського націоналізму визначали складні та суперечливі соціально-економічні й політичні чинники, серед яких головнішими було прийняття та скасування ліберальних конституцій (сім у XIX столітті), клерикальні інтриги, спалахи громадянських війн. Баскський націоналізм зростав на дріжджах злиднів та пригнобленні національної меншини. Піднесенню націоналістичних настроїв сприяли і нові народно-патріотичні ідеї, що поширювалися на хвилях західноєвропейського романтизму. Вони пробуджували інтерес до героїчного минулого баскського народу і його культури, стали каталізатором міфотворчості та інструментом для оформлення та висунення певних політичних і культурницьких програм;

- висвітлено світоглядні уявлення ключової постаті фундатора ідеології баскського націоналізму Сабіно Арано. Незважаючи на псевдонауковий характер висунутої ним для обґрунтування самотності

баскського народу «расової теорії» її постулати було використано на користь баскського націєтворення і визвольної боротьби;

– визначено основні етапи розвитку баскського національного руху: остаточне політичне оформлення баскського націоналістичного руху оприявилось на початку 90-х рр. XIX століття з установою Біскайської Провінційної Ради (Bizkaï-Buru-Batzar), яка стала зародком Баскської Націоналістичної партії, створеної 31 липня 1895 року. Другий етап охоплює кінець XIX – першу третину XX ст. Третій, проміжний, етап вкладається у хронологічні рамки 1917–1931 рр. Радикалізація ж баскського націоналізму відноситься до часу франкістської диктатури. Завершальний етап збігається з часом виникнення в липні 1959 року ліворадикальної сепаратистської терористичної організації «Країна Басків і Свобода» / «Euskadi Ta Askatasuna» (ETA) і припинення її діяльності в 2018 році;

– досліджено діяльність Баскської Націоналістичної партії (PNV). Виявлено її роль у трансформації баскського суспільства, започаткування та подальшого розвитку націоналістичних рухів;

– визначено зовнішньополітичні цілі Баскської Націоналістичної партії. У роботі з'ясовано, що вже з перших років її організації вона зробить особливий наголос на зовнішній політиці, а саме на виведенні баскського націоналізму й Країни Басків, на міжнародну арену. Баскська Націоналістична партія присвятила значну частину своєї діяльності цьому завданню. З моменту участі в Конгресі європейських національностей у Лозанні в 1917 році велика частина її програми та дій базувалася на міжнародній політиці та формулюванні ідеологічних засад, спрямованих на створення Об'єднаної Європи, заснованої на силі націй та їхніх власних спільнот. Представники Баскської Націоналістичної партії від 1930-х рр. брали участь майже в усіх форумах та інституціях, які прийняли ідею Об'єднаної Європи;

– виявлено ідеологічні та стратегічні відмінності у діяльності двох основних течій баскського націоналістичного руху, репрезентантами якого від середини XX століття були ЕТА та PNV. Якщо ЕТА виступала за територіальну єдність усіх баскських провінцій (як іспанських, так і французьких) у складі єдиної, незалежної від Іспанії Держави Басків, то PNV дистанціювалася від націоналістичних настроїв французьких басків і продовжувала надавати пріоритет відновлення автономії лише для іспанських баскських регіонів на засадах Статуту автономії від 1936 року. PNV також не підтримувала намір ЕТА домогтися проголошення баскської мови єдиною офіційною мовою майбутньої незалежної Республіки Басків;

– доведено, що баскським націоналістам не вдалося створити реалістично виваженої, чіткої і ясної програми побудови культурно-національної автономії. Її увиразнила зростаюча глобалізація баскського регіону. Розвиток цих процесів спрямовувала й заохочувала поміркована частина баскського національного руху, очолюваного PNV. Уряд Країни Басків розробив виважений підхід до глобалізації. Його змістовне наповнення визначає політика «стратегічного залучення». Її реалізація дала змогу одночасно підтримувати і сприяти зростаючій глобалізації регіону та викроїти власне місце для Країни Басків у глобальній культурній та економічній площинах.

Суттєво уточнено із залученням нового фактологічного матеріалу:

– передумови зародження баскського націоналізму та його політизації. Із залученням нових документальних матеріалів підтверджено, що вони були пов'язані з поступовою централізацією Іспанії на початку XX століття та індустріалізацією й модернізацією Країни Басків. Унаслідок таких трансформацій було скасовано «фуерос», тобто історичні автономні права та свободи басків. Змін зазнали традиційна економіка регіону, національна та соціальна структура місцевого населення, що і спонукало конфліктні групи до

політизації в етнічному ключі. У випадку Країни Басків вирішальною обставиною стала її периферизація, спричинена ієрархізацією її взаємозв'язків з Мадридом. Обтяжливими наслідками нерівномірного розподілу влади, економічних й технологічних компетенцій стали соціально-економічні й ментальні проблеми, спадок яких продовжує жити суспільні настрої сучасної Іспанії;

– вплив франкізму на радикалізацію баскського націоналізму.

Встановлено, що франкістська диктатура, придушуючи будь-який публічний вияв баскської ідентичності, мимоволі законсервувала її в родинному середовищі. Передаючись від батьків до дітей поза межами офіційного простору, баскський націоналізм трансформувався із партійно-політичного проєкту на органічну культурну традицію, а відтак - набув значно глибшого коріння у масовій свідомості, ніж будь-коли до заборони;

– подієве наповнення плину процесів врегулювання баскського конфлікту, що дало змогу увиразнити платформу мирного діалогу й констатувати, що обидві сторони конфлікту – провідні баскські націоналістичні угруповання й органи влади та державного управління Іспанії не були послідовними у пошуках компромісів, необхідних для реалізації мирного процесу. Порушення обопільно взятих зобов'язань породжувало взаємну політичну недовіру і напруження у суспільстві, що суттєво гальмувало остаточне вирішення баскського конфлікту.

Практичне значення роботи полягає у тому, що комплексне дослідження баскського націоналізму і конфлікту в Країні Басків, а саме вивчення і врахування досвіду внутрішньодержавних трансформаційних процесів в Іспанії, особливостей застосування демократичних механізмів урегулювання конфлікту та нормалізації взаємовідносин між центром і периферією, використання міжнародних, зокрема, європейських політико-правових інструментів з метою запобігання виникненню та ескалації нових конфліктів, має не лише теоретичне, а й важливе практичне значення з огляду на багатонаціональний склад населення Української держави та потенційної загрози «сепаратизації» окремих етнонаціональних груп на її території, зокрема, активізації пошуків

окремішності «русинів» на її західних околицях та відвертого сепаратизму на сході країни.

Наявний у дослідженні фактологічний матеріал, теоретичні висновки й узагальнення можуть бути використані при подальшому вивченні природи націоналізмів; при написанні монографій, навчальних підручників; у процесі проведення лекцій і семінарських занять у ВНЗ.

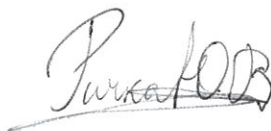
Ключові слова: національна ідентичність, національні рухи, Європа, глобалізація, дипломатична місія, етнополітичні конфлікти, Іспанія, Європейський союз, міжнародні відносини, економічне диво, Країна Басків, націоналізм, франкізм, PNV, тероризм, ЕТА, автономізація.

ABSTRACT

Rychka Yurii. Basque national «project» in Spain (1895–2018): ideological principles, practical implementation, influence on social and political life. Qualifying work in the form of a monograph.

Dissertation for the degree of doctor of philosophy, speciality B 9 «History and archaeology» field of knowledge: B: «Culture, Arts and Humanities» – Institute of History of Ukraine of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 2026.

Modern international relations are characterized by a rapid increase in the importance of national and ethnic politics and the aggravation of numerous ethnic conflicts in distant and nearby worlds. This actualizes the study of various problems of the nature of nationalisms, since ethnic conflicts are the

main and most common cause of armed conflicts. This type of conflict shows that as long as different ethnic groups are openly or potentially competing for control of a country or part of its territory, there will be threatening opportunities. When the state becomes the direct object of disputes, ethnic conflicts not only pose a special threat to its integrity, but also a special threat to the functioning of the entire international security system.

One of centers of outbreaks of such conflicts in Europe is the historical region known as the Basque Country, located within borders of two sovereign states of Spain and France. The Basque Country is also called Baskonia, a historical and cultural region in the west of the Pyrenees, divided by the France-Spanish border, the homeland of the Basque people. The Spanish part of Basconia, or the Basque Country, consists of the autonomous community of «Basque Country» in the west and «Navarre» in the east.

A *nation* that positions itself as «Euskal Herria» («Basque people»), for many years, with the help of both force and peaceful means, has been fighting for its political self-determination and the creation of its own independent state. However, despite the noticeable increase in the interest of domestic political and historical science in problems of regional nationalisms in the context of their influence on modern international relations, the problem of Basque nationalism remains poorly studied, which actualizes the need for its comprehensive study as a phenomenon that undermines European integration processes from the inside, puts under a threat to the future of a united democratic Europe.

The Basque conflict is an armed and political conflict in Spain between the state and Basque separatists who sought Basque independence from Spain and France. The movement acquired its extreme radical forms with the formation of a separatist organization Euskadi Ta Askatasuna / *Basque Country and Freedom* (ETA), which started a campaign of armed demonstrations against the Spanish administration in 1959. In response, it was

designated a terrorist organization and its activities banned by the Spanish, English, French and American authorities. The conflict took place in ethnic Basque territories that are part of Spain and, to a lesser extent, in France, where ETA members were usually sheltered. It was the longest violent conflict in the history of modern Western Europe. It is sometimes called the «longest war in Europe». Although the debate over the independence of the Basque Country began in the 19th c., armed conflict did not begin until the ETA organization was created. Since then, the conflict has resulted in the deaths of more than 1,000 people, most of them police and security personnel, members of the armed forces, Spanish politicians, journalists and others. There were also thousands injured, dozens kidnapped and a large number in exile who had to flee the violence or avoid capture by the Spanish or French police, or even Europol and Interpol.

Taking into account the activation of processes of regionalization, decentralization and autonomy of regions in decision-making within the EU, as well as taking into account the tendency of progressive strengthening of the idea of «Europe of regions» [125], the issue of finding alternative effective models for the settlement and avoidance of conflicts of an ethnic nature, as well as their practical application in a specific case of the Basque Country, this research seems extremely relevant and timely.

The dissertation comprehensively researches the ideological foundations and political practice of the implementation of the Basque national «project» in Spain.

The formation of the Basque national «project» was not a completely unique phenomenon. Similar manifestations of national consciousness and the search for a unique identity were observed in the cultural and intellectual environment of other ethnic groups of peoples of Central-Eastern and Western Europe. In particular, cases of Monegasque individuality in the cities of the French and Italian Riviera, the identity of Cornwall and other regions of Great

Britain, the Ruthenians of the Ukrainian Carpathians, etc were researched. The common cultural basis of these movements was the discovery of an original «ethnohistory».

However, only in Spain did the Basque's desire for cultural and political autonomy take the form of a harsh confrontation. The middle of the 19th c. was a time of emergence and development of ethnic cataclysms in Catalonia and the Basque Country. The ideology of nationalism of the Basque people underwent the biggest changes during the dictatorial rule of general Francisco Franco (1939–1975) in Spain. Under extreme conditions, when the conservative, moderate regional government proved unable to counter Franco's centralist policies, the ideas of Basque nationalism rapidly radicalized: the extremist nationalist organization ETA was formed on the basis of student youth resistance groups in the early 1960s. The creation of the latter declared a split in the ideology of Basque nationalism, which, starting in the 1960s of 20th c. is developing as two different currents: moderate, represented by the largest political party of the Euskadi – PNV (Partido Nacionalista Vasco/Basque Nationalist party), while the radical one is represented by the extremist organization ETA and its political associates. The main feature of this split is that both forces, in one way or another, are moving towards the same goal – the creation of an independent Basque state, but they differ on the means of achieving it.

The author processed a large array of sources that constitute online publications of documents on the history of the Basque national movement of archival institutions in Spain, in particular, the National historical archive of Spain, the General administrative archive in Madrid, as well as materials published on the portals and websites of the Municipal archive in the city of Vitoria (Gasteje), which is now the administrative center of the Basque Country autonomous region. The work also uses a powerful corpus of

publications of factual material contained in collective and individual monographs, scientific articles of foreign and domestic historians and political scientists. An auxiliary source support for the dissertation research became available to the author de visu newspaper publications of the Spanish mass media, as well as a collection of posters and leaflets of Basque activists.

The work reproduces the general picture of the origin and development of Basque nationalism, its ideology and political goals and practical consequences for the Basque Country.

The origins and development paths of the Basque national movement were researched, and reasons for its greatest rise during the First World War and in the 20s–30s of the 20th c., when the Basque Nationalist party extended its influence to all Basque provinces, leading the first campaign in favor of the autonomy of the Basque Country. Ramon de la Sota Aburto became the president of the newly formed autonomy. His associates became senators in the Spanish cortes for Guipuzcoa, Navarre and Biscaya, clearly ahead of everyone else. This electoral power – combined with the control of the commune by moderate party members – allowed the nationalist movement to advance its ideas from the council of Biscay in favor of regional reintegration or even an autonomy charter for the Basque Country. The Commune took an example from the regional league of Catalonia and clearly decided to play the autonomy card, which coincided with the moment of the biggest Basque nationalist boom during the Restoration era. To achieve autonomy, the community moderated its political project, even recognizing the «unity of the Spanish nation» in the text of the message sent by the provincial councils to the government in order to gain the support of the rest of the political forces for autonomy.

The influence of Francoism on the further radicalization of Basque nationalism is considered. The Spanish civil war entered Basque nationalist discourse as Spanish aggression against Basque provinces and an attack on

rights of the Basque nation. The military dictatorship brought about the so-called «privatization of nationalist politics», which relegated national efforts to the private sphere and turned political philosophy into a component of Basque identity, attempting to suppress any public expression of such sentiments. In other words, Basque nationalism took on the dimension of a folk tradition that was maintained and passed down through the family and household, as well as an ideology and a political movement. This internalization of nationalism contributed not only to its political survival, but also to its continuous perpetuation through the emergence of young, nationalist-minded Basques who launched a brutal, open war against the dictatorship.

Until recently, radical nationalists continued to use the historical burden of Spanish authoritarianism and Francoism to defend their steadfast position and reject the legitimacy of Spanish state rule. Basque nationalists denied the importance of Spain's democratization, arguing that repression remained in the best traditions of Francoism and that nothing had changed, at least in the Basque Country. However, part of the Basque civil society is of the opinion that the radical nationalism led by ETA, which rejects the diversity of Basque society and uses violence and force to achieve its political objectives, is the true embodiment of Francoist tyranny.

Special attention in the work is given to coverage of the activities of the Basque Nationalist party (PNV). It is a center-right political party operating in the northwestern autonomous community of the Basque Country that promotes Basque nationalism but does not support full independence from Spain. PNV is also active in the neighboring autonomous community of Navarre and has political support on Spain's northwestern border in the French Basque Country. The party maintains ties with Basque diaspora communities abroad through offices in Venezuela, Argentina, Mexico, Uruguay, Chile and the United States. It was the appearance of the PNV since its creation at the end of

the 19th c. that became the driving force in the transformation of Basque society, the initiation and further development of nationalist movements. The PNV later split into two parts, one of which became the Eusko Askatasuna (EA). It is characterized in moderation in relation to analytical processes, which is why it is called el nationalism democratico, i.e. democratic nationalism.

Radical nationalism is associated with ETA and its political parties and groups that call themselves abertzales (patriots). Among the largest political parties representing the Abertzale movement was Erri Batasuna (EB), later known as simply Batasuna (Unity). Radical nationalism followed a socialist program and sought the creation of an independent socialist Basque state. It positions itself as an anti-system movement, boycotting any participation in the existing political system, which it considers illegitimate. On the other hand, PNV is a traditional Christian-democratic party with a long history of participation in the work of parliament and governing bodies.

Ideological and strategic differences in the activities of the two main currents of the Basque nationalist movement of the second half of the 20th – the first quarter of the 21st c. – ETA and PNV – are investigated. In favor of a «federation of seven» to be formed after the dissolution of the current Spanish and French borders, the ETA will declare the total territorial unity of all the Basque provinces (both Spanish and French). One of the ETA's slogans is «Zaspiak bat» (Seven are one) (referring to the 7 regions of the Basque Country), and the organisation's platform contains calls for unification. In turn, the PNV distanced itself from nationalist sentiments of the French Basques and continued to prioritize the restoration of autonomy only for the Spanish Basque regions. ETA advocated the creation of a sovereign Basque state independent of Madrid. Instead, the PNV sought to restore the Statute of autonomy of 1936 after the death of the dictator Franco. The position of the

PNV was more moderate regarding the status of the Basque language. Given the fact that it is not very popular even among ethnic Basque communities, the PNV considered the ETA's proposal to make it the only official language of the future independent Basque Republic to be completely impossible.

The work reveals the content of the Basque national «project», shows its programmatic political and economic goals and consequences for the region. Special attention is paid to highlighting the influence of the «strategic engagement» policy for the Basque Country in the global cultural and economic spheres.

Adjustment processes was traced of the Basque conflict and found out the reasons that prevented its final conclusion. The dynamics of transformation are outlined of the Basque civil society, which has demonstrated the desire for peace, the ability to consolidate and the readiness to cooperate with the governmental institutions of Spain and international organizations.

In the dissertation research for the first time:

- the ideological foundations and political practice of the implementation of the Basque national «project» in Spain were comprehensively researched;
- it was established that the foundations of Basque nationalism were determined by complex and contradictory socio-economic and political factors, the most important of which were the adoption and cancellation of liberal constitutions (seven in the 19th c.), clerical intrigues, and outbreaks of civil wars. Basque nationalism grew on leaven poverty and oppression of the national minority. New national-patriotic ideas that spread on the waves of Western European romanticism contributed to the rise of nationalist sentiments. They awakened interest in the heroic past of the Basque people and their culture, became a catalyst for myth-making and a tool for designing and advancing certain political and cultural programs;

– the outlook of the key figure of the founder of the ideology of Basque nationalism, Sabino Arano, is highlighted. Despite the pseudo-scientific nature of the «racial theory» put forward by him to justify the identity of the Basque people, its postulates were used in favor of Basque nation-building and the liberation struggle;

– the main stages of development of the Basque national movement are defined: the final political formation of the Basque nationalist movement took place on July 31, 1895, with the establishment of the Biscay Provincial Council (Bizkai-Buru-Batzar), which became the nucleus of the Basque Nationalist party. The second stage covers the end of the 19th – the first third of the 20th c. The third, intermediate stage is included in the chronological framework of 1917–1931. The radicalization of Basque nationalism dates back to the time of the Francoist dictatorship. The final stage coincides with the time of emergence in July 1959 the leader of the radical left-wing separatist terrorist organization «Basque Country and Freedom» / «Euskadi Ta Askatasuna» (ET) and the termination of its activities in 2018;

– the activities of the Basque Nationalist party (PNV) were investigated. Its role in the transformation of Basque society, the initiation and further development of nationalist movements is determined;

– the study also identifies the foreign policy objectives of the Basque Nationalist Party. It demonstrates that from the very inception of the organization, particular emphasis was placed on external affairs, notably on projecting Basque nationalism and the Basque Country onto the international stage. The Basque Nationalist Party devoted a considerable part of its political and organizational activity to this objective. Beginning with its participation in the Congress of European Nationalities in Lausanne in 1917, a substantial portion of the Party's programmatic principles and practical initiatives was grounded in international policy and in the formulation of ideological foundations aimed at constructing a united Europe based on the

sovereignty and vitality of nations and their respective communities. From the 1930s onwards, representatives of the Basque Nationalist Party actively participated in almost all major forums and institutions that embraced and promoted the concept of a united Europe;

- the ideological and strategic differences in activities of the two main currents of the Basque language are revealed nationalist movement in, whose representatives were ETA and PNV from the middle of the 20th c. If ETA advocated the territorial unity of all Basque provinces (both Spanish and French) as part of a single Basque state independent of Spain, PNV distanced itself from the nationalist sentiments of the French Basques and continued to prioritize the restoration of autonomy only for Spanish Basque regions based on the Statute in autonomy since 1936. PNV also did not support ETA's intention to achieve the declaration of the Basque language as the only official language of the future independent Basque Republic;

- it has been proven that Basque nationalists failed to create a realistically balanced, clean and clear program for building cultural and national autonomy. It was highlighted by the growing globalization of the Basque region. The directed development of these processes and encouraged the moderate part of the Basque national movement, led by PNV. The government of the Basque Country has developed a balanced approach to globalization. Its content is determined by the policy of «strategic engagement». Its implementation made it possible to simultaneously support and promote the growing globalization of the region and carve out its own place for the Basque Country in the global cultural and economic spheres.

Significantly clarified with the involvement of new factual material:

- prerequisites for the emergence of Basque nationalism and its politicization. With the involvement of new documentary materials, it has been confirmed that they were associated with the expansion of centralization

in Spain at the beginning of the 20th c. and the industrialization and modernization of the Basque Country. As a result of such transformations, the «fueros», the historical autonomous rights and freedoms of the Basques, were abolished. The change influenced the traditional economy of the region, the national and social structure of the local population, which encouraged conflicting groups to politicize along ethnic lines. In the case of the Basque Country, its peripheralization, caused by the hierarchization of its relations with Madrid, became a decisive feature. The burdensome consequences of the uneven distribution of power, economic and technological competences became socio-economic and mental problems, the legacy of which continues to live on in the social attitudes of modern Spain;

- influence of Francoism to radicalization Basque nationalism. The military dictatorship caused the so-called «privatization nationalist policy», which supplanted national experiences in and transformed the private sphere political philosophy Basque nationalism on the component Basque identity. Basque nationalism during the Franco dictatorship acquired the dimension of a folk tradition, which was supported and transmitted through the family and house, preserving its ideology and latent signs of a political movement. Such internalization of Basque nationalism contributed not only to its political survival, but also to its continuity the following generations of nationalist-minded Basques, who continued the brutal and merciless struggle against the dictatorship;

- event filling of the flow of regulation processes of the Basque conflict, which made it possible to clarify the platform of the peace dialogue and to establish that both sides of the conflict – the leading Basque nationalist groups and authorities and state administration of Spain were not consistent in the search for compromises necessary for the implementation of the peace process. Violation of mutually assumed obligations generated mutual political mistrust and tension in society, which significantly inhibited the final solution of the Basque conflict.

Practical significance work consists in the fact that a comprehensive study of Basque nationalism and the conflict in the Basque Country, namely the study and consideration of the experience of domestic transformation processes in Spain, features of the application of democratic mechanisms for conflict resolution and the normalization of relations between the center and

the periphery, the use of international, in particular, European political legal instruments in order to prevent the emergence and escalation of new conflicts, has not only theoretical, but also important practical significance in view of the multinational the composition of the population of the Ukrainian state and the potential threat of «separatization» of certain ethno-national groups on its territory, in particular , the intensification of the search for independence of the «Rusyns» on its western outskirts and outright separatism in the east of the country.

The factual material, theoretical conclusions and generalizations available in the research can be used in the further study of the nature of nationalisms; when writing monographs, textbooks; during lectures and seminar classes at the university.

Key words: national identity, national movements, Europe, globalization, diplomatic mission, ethnopolitical conflicts, Spain, European Union, international relations, economic miracle, Basque Country, nationalism, Francoism, PNV, terrorism, ETA, autonomization.